

THE EFFECTIVENESS OF COOPERATION BETWEEN SENIOR INSPECTORS ON WOMEN'S ISSUES AND THE MAHALLA "SEVEN"

Usmonova Sugdiyona Eshmamat qizi

Academy of the Ministry of Internal Affairs of the Republic of
Uzbekistan, PhD

Email: Sugdiyona401@gmail.com

<https://doi.org/10.5281/zenodo.18032082>

ARTICLE INFO

Received: 16th December 2025

Accepted: 22nd December 2025

Online: 23rd December 2025

KEYWORDS

Women's policy, senior inspector, mahalla seven, social protection, prevention, gender equality, civil society.

ABSTRACT

This scientific article analyzes the mechanisms of cooperation between senior inspectors on women's issues and the mahalla seven (community leadership group), as well as their social effectiveness, which play an important role in ensuring the rights and interests of women in the Republic of Uzbekistan. The study reveals the potential of the mahalla institution, the legal foundations of cooperation, and the forms of preventive, social-protective, and moral-educational activities. In addition, the importance of such cooperation in creating a healthy family environment, preventing violence, promoting women's employment, and increasing their social activity is substantiated.

XOTIN-QIZLAR MASALASI BO'YICHA KATTA INSPEKTORLARINING MAHALLA YETILLIGI BILAN HAMKORLIGINING SAMARADORLIGI

Usmonova So'g'diyona Eshmamat qizi

Ichki Ishlar Vazirligi Akademiyasi, PHD

Sugdiyona401@gmail.com

<https://doi.org/10.5281/zenodo.18032082>

ARTICLE INFO

Received: 16th December 2025

Accepted: 22nd December 2025

Online: 23rd December 2025

KEYWORDS

Xotin-qizlar siyosati, katta inspektor, mahalla yettiligi, ijtimoiy himoya, profilaktika, gender tengligi, fuqarolik jamiyati.

ABSTRACT

Mazkur ilmiy maqolada O'zbekiston Respublikasida xotin-qizlar huquq va manfaatlarini ta'minlash tizimida muhim o'rin tutuvchi xotin-qizlar masalalari bo'yicha katta inspektorlarning mahalla yettiligi bilan hamkorlik mexanizmlari va ularning ijtimoiy samaradorligi tahlil qilinadi. Tadqiqotda mahalla institutining imkoniyatlari, hamkorlikning huquqiy asoslari, profilaktik, ijtimoiy-himoyaviy va ma'naviy yo'naltirilgan faoliyat shakllari ochib berilgan. Shuningdek, oilalarda sog'lom muhitni shakllantirish, zo'ravonlikning oldini olish, xotin-qizlarni bandlikka jalb etish va ijtimoiy faolligini oshirishda hamkorlikning ahamiyati asoslangan.

Kirish

Bugungi globallashuv va modernizatsiya sharoitida jamiyat taraqqiyoti inson omiliga, xususan, uning huquq va erkinliklarini ta'minlash darajasiga bevosita bog'liqdir. Inson sha'ni, qadr-qimmati va qonuniy manfaatlarini himoya qilish davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri sifatida e'tirof etiladi [1]. Ushbu jarayonda oila instituti jamiyatning tayanch bo'g'ini bo'lib, barqaror oila — barqaror jamiyatning muhim sharti hisoblanadi [2].

Xotin-qizlar jamiyatning ajralmas qismi bo'lib, ularning ijtimoiy, iqtisodiy va ma'naviy hayotdagi faolligi jamiyat rivojiga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Xotin-qizlarga nisbatan zo'ravonlik holatlarining oldini olish, ularni huquqiy va ijtimoiy himoyalash, bandligini ta'minlash masalalari bugungi kunda dolzarb ahamiyat kasb etmoqda [3]. Shu jihatdan xotin-qizlar masalalari bo'yicha katta inspektorlarning mahalla yettiligi bilan hamkorligi muhim institutsional mexanizm sifatida maydonga chiqmoqda.

Metodologiya

Tadqiqot jarayonida normativ-huquqiy hujjatlarni tahlil qilish, rasmiy statistik va dasturiy hujjatlarni o'rganish, tizimli va institutsional yondashuv metodlaridan foydalanildi. Shuningdek, Prezident nutqlari va konseptual hujjatlar mazmunan tahlil qilinib, mahalla yettiligi faoliyatining amaliy mexanizmlari ochib berildi [4], [5].

Natijalar

Tahlillar shuni ko'rsatadiki, mahalla yettiligi tarkibiga kiruvchi subyektlar — mahalla raisi, xotin-qizlar faoli, yoshlar yetakchisi, profilaktika inspektori, sog'liqni saqlash va ta'lim sohasi vakillari hamda nuroniylar o'zaro hamkorlikda xotin-qizlar bilan ishlashning manzilli va tizimli mexanizmini shakllantirmoqda [6].

Hamkorlik natijasida:

- kam ta'minlangan va ehtiyojmand oilalarni aniqlashda manzillilik ta'minlanmoqda [7];
- ishsiz xotin-qizlarni kasb-hunarga yo'naltirish va bandlikka jalb etish kuchaymoqda;
- oilaviy zo'ravonlik holatlarini erta aniqlash va profilaktika qilish imkoniyatlari kengaymoqda;
- huquqbuzarliklarning oldini olishda mahalla va huquqni muhofaza qiluvchi organlar o'rtasidagi aloqalar mustahkamlanmoqda.

Tahlil va muhokama

Xotin-qizlar masalalari bo'yicha katta inspektorlarning mahalla yettiligi bilan hamkorligi bugungi kunda ijtimoiy boshqaruvning eng muhim va samarali mexanizmlaridan biri sifatida shakllanmoqda. Ushbu hamkorlikning asosiy ustunligi shundaki, muammolar markazdan turib emas, balki bevosita joylarda, aholining kundalik hayoti va ijtimoiy muhitida aniqlanadi va hal etiladi. Mahalla darajasida olib borilayotgan ishlar xotin-qizlarning real ehtiyojlari, muammolari va ijtimoiy holatini chuqur anglash imkonini beradi [8].

Mahalla yettiligi tarkibiga kiruvchi subyektlarning o'zaro uyg'un faoliyati xotin-qizlar bilan ishlashda kompleks yondashuvni ta'minlaydi. Jumladan, mahalla raisi tashkiliy va muvofiqlashtiruvchi vazifani bajarsa, xotin-qizlar faoli muammolarni

aniqlash va ularni tegishli idoralarga yetkazishda asosiy bo'g'in hisoblanadi. Profilaktika inspektori esa huquqbuzarliklarning oldini olish, zo'ravonlikka moyil oilalarni nazoratga olish hamda huquqiy choralarni belgilashda muhim rol o'ynaydi [6]. Ushbu rollarning bir-birini to'ldirishi hamkorlik samaradorligini oshiradi.

Tahlillar shuni ko'rsatadiki, hamkorlikning eng muhim yo'nalishlaridan biri — ijtimoiy himoyaga muhtoj xotin-qizlarni aniqlash va ularga manzilli yordam ko'rsatishdir. Kam ta'minlangan, boquvchisini yo'qotgan yoki murakkab ijtimoiy vaziyatga tushib qolgan oilalarni aniqlashda mahalla yettiligi imkoniyatlari kengdir. Chunki mahalla a'zolari aholining ijtimoiy ahvolini yaxshi biladi va yashirin qolayotgan muammolarni ham aniqlash imkoniga ega [7]. Katta inspektorlar ushbu ma'lumotlar asosida tegishli davlat organlari bilan hamkorlikda amaliy choralar ko'rmoqda.

Xotin-qizlar bandligini ta'minlash masalasi ham tahlil qilinayotgan hamkorlik doirasida alohida ahamiyat kasb etadi. Ishsiz xotin-qizlarni aniqlash, ularni kasb-hunarga yo'naltirish, qayta tayyorlash kurslariga jalb etish orqali ularning iqtisodiy mustaqilligini ta'minlashga erishilmoqda. Bu jarayonda mahalla yettiligi tomonidan berilayotgan tavsiyalar va axborotlar mehnat bozorida talab yuqori bo'lgan kasblarga yo'naltirish imkonini yaratmoqda. Natijada xotin-qizlarning o'z-o'zini ta'minlash darajasi oshib, ijtimoiy faolligi kuchaymoqda [9].

Oilaviy zo'ravonlik holatlari bilan ishlash ham katta inspektorlar va mahalla yettiligi hamkorligining eng dolzarb yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Zo'ravonlikka moyil oilalarni erta aniqlash, jabrlangan ayollar bilan individual ishlash, ularni psixologik va huquqiy jihatdan qo'llab-quvvatlash bo'yicha olib borilayotgan ishlar ijtimoiy xavfsizlikni ta'minlashga xizmat qilmoqda [3]. Ayniqsa, profilaktika inspektori, xotin-qizlar faoli va sog'liqni saqlash sohasi vakillarining hamkorlikda faoliyat yuritishi ushbu muammolarni kompleks hal etish imkonini bermiqda.

Huquqiy madaniyatni oshirishga qaratilgan tadbirlar ham hamkorlik samaradorligini belgilovchi muhim omillardan biridir. Mahallalarda o'tkazilayotgan davra suhbatlari, targ'ibot va tushuntirish ishlari orqali xotin-qizlarning o'z huquq va majburiyatlari haqidagi bilimlari oshirilmoqda. Bu esa huquqbuzarliklarning oldini olishda muhim profilaktik ahamiyatga ega [4]. Huquqiy ong va madaniyatning oshishi xotin-qizlarning o'z huquqlarini mustaqil himoya qilish qobiliyatini kuchaytiradi.

Tahlil shuni ko'rsatadiki, mahalla yettiligi bilan hamkorlik faqat muammolarni hal etish bilangina cheklanmay, balki oilalarda sog'lom ma'naviy-axloqiy muhitni shakllantirishga ham xizmat qilmoqda. Ajrimlarning oldini olish, oilaviy nizolarni bartaraf etish, farzandlar tarbiyasiga mas'uliyatni oshirish bo'yicha olib borilayotgan ishlar jamiyat barqarorligining mustahkamlanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatmoqda [2]. Bu jarayonda nuroniylar va ta'lim sohasi vakillarining ishtiroki alohida ahamiyatga ega.

Xotin-qizlar salomatligini mustahkamlash masalasi ham muhokama etilayotgan hamkorlik doirasida muhim yo'nalish sifatida namoyon bo'lmoqda. Mahallalarda sog'lomlashtirish mashg'ulotlari, tibbiy ko'riklar va profilaktik tadbirlar tashkil etilishi xotin-qizlarning jismoniy va ruhiy salomatligini mustahkamlashga xizmat qilmoqda [6]. Salomatlik — xotin-qizlarning ijtimoiy faolligi va oiladagi barqarorlikning muhim omili sifatida e'tirof etiladi.

Mehnat migratsiyasida yurgan ayollar va voyaga yetmagan farzandlari bor oilalar bilan ishlash ham alohida tahlilni talab etadi. Ushbu toifadagi xotin-qizlarni oilasiga qaytarish, qaytib kelganlarning bandligini ta'minlash bo'yicha mahalla yettiligi va katta inspektorlar hamkorlikda ish olib bormoqda. Bu chora-tadbirlar bolalar tarbiyasi va oilaviy barqarorlikni ta'minlashda muhim ahamiyat kasb etadi [7].

Davlat siyosati darajasida xotin-qizlarni qo'llab-quvvatlash masalasiga alohida e'tibor qaratilayotgani ushbu hamkorlikning huquqiy va siyosiy asoslarini mustahkamlamoqda. Shavkat Mirziyoyev o'z nutqlarida xotin-qizlarning jamiyat va davlat boshqaruvidagi ishtiroki ortib borayotganini, bu holat jamiyat rivojiga ijobiy ta'sir ko'rsatayotganini bir necha bor ta'kidlagan [10]. Mazkur siyosiy yondashuv mahalla tizimi orqali bevosita amaliyotga joriy etilmoqda.

Umuman olganda, tahlil natijalari shuni ko'rsatadiki, katta inspektorlar va mahalla yettiligi o'rtasidagi hamkorlik xotin-qizlar masalalarini hal etishda samarali, manzilli va barqaror mexanizm sifatida shakllanmoqda. Ushbu hamkorlik orqali xotin-qizlarning huquq va manfaatlarini himoya qilish, ularning jamiyat hayotidagi faolligini oshirish hamda oilaviy barqarorlikni ta'minlashga erishilmoqda. Bu esa fuqarolik jamiyati institutlari faoliyatini kuchaytirish va jamiyat taraqqiyotini ta'minlashda muhim ahamiyat kasb etadi.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, xotin-qizlar masalalari bo'yicha katta inspektorlarning mahalla yettiligi bilan hamkorligi xotin-qizlarning huquq va manfaatlarini himoya qilish, ijtimoiy faolligini oshirish va oilaviy barqarorlikni ta'minlashda muhim ahamiyat kasb etmoqda. Ushbu hamkorlik jamiyatda gender tengligini ta'minlash, barqarorlik va farovonlikni mustahkamlashga xizmat qiluvchi samarali mexanizm sifatida e'tirof etiladi.

References:

1. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi. — T.: O'zbekiston, 2023. — 18–22-betlar.
2. Oila kodeksi. — T.: Adolat, 2022. — 5–9-betlar.
3. "Xotin-qizlarni zo'ravonlikdan himoya qilish to'g'risida"gi Qonun. — 2019. — 3–7-betlar.
4. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining PF-5938-son Farmoni. — 2020. — 2–6-betlar.
5. "Mahalla to'g'risida"gi Qonun. — 2021. — 4–10-betlar.
6. Mahalla va oilani qo'llab-quvvatlash vazirligi nizomi. — 2020. — 8–12-betlar.
7. Davlat statistika qo'mitasi ma'lumotlari. — 2023. — 45–48-betlar.
8. Gender tenglik strategiyasi. — T.: 2021. — 11–15-betlar.
9. Ichki ishlar vazirligi axborotnomasi. — 2022. — 27–31-betlar.
10. Sh.M. Mirziyoyev. Nutqlar va ma'ruzalar to'plami. — T.: O'zbekiston, 2022. — 56–60-betlar.
11. Fuqarolik jamiyati instituti sifatida mahalla. — T.: 2020. — 33–37-betlar.
12. Xotin-qizlar siyosati: huquqiy asoslar. — T.: 2021. — 19–24-betlar.